

XX

В началото на 1990 г. Андрей Луканов от трибуната на 35-ото народно събрание отговорно разтърбява:

– Съществуват съмнения, че Тодор Живков е изнесъл в чужбина милиарди долари и ги е вложил в западни банки.

Това не е само сигнал. Това е призив към следствието срещу бившия държавен глава да се забие в дебрите на погрешните следи, за да не разкрие голямата афера около мътенето и излюпването на червения икономически елит!

Следствието, разбира се, дава ухо на призива и отделя доста труд и средства, за да открие в кои банки са вложени парите. Когато Евгения, внучката на Първия, заминава за чужбина, подир нея са пуснати копои, за да я хванат на местопрестъплението как тегли суми от изнесените пари на дядо си.

Но не би. Акцията се проваля. Проваля се и този раздел от следствието.

В речта си пред Върховния съд на 26 февруари 1991 г. Тодор Живков повдига въпроса:

– Къде е обвинението за милиардите, по което бях разпитван няколко пъти? Този въпрос не е ликвидиран, господа съдии, и аз го поставям – да се потърсят тия 3–4 милиарда, да се види къде са отишли. Аз съм готов да участвам в разкриването на това дело.

Една българска поговорка гласи: „Крадецът вика: „Дръжте крадеца!“ Тя напълно отговаря на мръсната история с изчезналите милиарди и внушенията на Луканов.

Може би първо Велислава Дърева още в зората на „демократията“ пише за т. нар. второмрежов капитал. Това са милиардите долари, изнесени в чужбина или раздадени у нас на верни хора на властта.

Сетне Радко Трифонов помества разказа на бивш кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП:

„Много преди Десети ноември във високите орбити на властта назря едно странно решение. То стана възможно, тъй като перестройката, която започва Горбачов, изискваше и у нас да се вземат някои мерки. Разбра се, че властта на партийната номен-

клатура вече не бе гарантирана и трябваше да се мисли по кой път да се опазят завоюваните политически и икономически територии. Тогава бе изработен и СПИСЪКЪТ НА ВТОРАТА МРЕЖА. Замисълът бе интересен – да се създадат групи, които да осъществяват власт във властта – политическа и икономическа. Групите трябваше да запазят статуквото при предстоящите бури, които приближаваха в нашия политически живот. В списъка влязоха хора от органите на МВР, външното разузнаване, служители в чужбина. По скромни пресмятания на тези хора бяха разпределени няколко милиарда долара.“

И Велислава Дърева, и Радко Трифонов стигат до извода, че създаването на ВТОРАТА МРЕЖА е формен грабеж на държавни средства за облагодетелстване на определени хора. Но нито ТЯ, нито пък ТОЙ споменават имена.

Много по-сетне за второмрежовия капитал се сеца и Чавдар Добрев. В различни свои публикации посочва, че определени хора са си легнали бедни, а са се събудили богати. Вътре само в една нощ са станали доларови милионери, нещо непознато дори и на чикагските гангстери. „Затова сред новобогаташите у нас има толкова нискочели и квадратно скроени субекти. „Случайно ли е – пита Добрев, – че на Кръглата маса се сключва политическо споразумение, а не се сключва икономическо?“

Красимир Райдовски със свойствената си деликатност направо казва в едно интервю, че Андрей Луканов и Любен Гоцев през 1989–1990 г. са раздавали партийни и държавни суми на близки свои хора.

Ана Заркова в репортажите си за Америка пише как в Далас се е срещнала с русенеца Светозар Иванов, който от 1987 до 1991 г. е работил в Българската външнотърговска банка и е станал свидетел на няколко скандални операции. Шефът му, отговарящ за износа на оръжие и петрол, е прехвърлял пари в швейцарски банки и се е отчитал директно на... Андрей Луканов. Светозар Иванов споделил някои неща с Венцеслав Димитров. Венцеслав Димитров пък ги споделил с журналисти. И станало една работа, да не ти е работа! Това принудило Светозар Иванов да офейка в САЩ заедно със семейството си...

И Жан Виденов в книгата си „Отвъд политическия театър“ признава, че на БКП е било отредено да бъде необходимата виновница за всичко. Това е накарало партията да забрави политическата си роля, прокламирана на извънредния ѝ XIV конгрес, и

да се превърне в „стартова площадка за бъдещия капиталов елит“.

Криминалното пръкване на нашите капиталисти, потопили се сами в купела на кръщението като „честни частници“, става тема и на някои чуждестранни издания. Реномираният английски вестник „Файнешъл таймс“ публикува през 1994 г. статията на Виржиния Марш „Бившите комунисти прегръщат полукапиталистическа България“. „Няма никакво съмнение – пише авторката, – че комунистическият капитал стои зад много от днешните предприемачи в България.“ Според нея някои от участниците в „Г-13“ добре са се облажили от този капитал.

Вече повече от десет години мълвата за раздадените пари се люшка като облак из ефира на т. нар. демократична левица. Някои хора от партията на социалистите си плюят в пазвата или се изправят на нокти, когато подочуят нещо за неவிжданото грабителство. Радко Трифонов например в коментара си върху откровението на бившия кандидат-член на Политбюро предлага това обирджийство да се осъди публично. „НЕ Е ЛИ ВРЕМЕ ДА СЕ ПОСТАВИ ОТКРИТО ВЪПРОСЪТ И НА ПАРТИЙНИ ПЛЕНУМИ И СБИРКИ, И В МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ, И В ПАРЛАМЕНТА ЗА ВРЪЩАНЕТО НА ТЕЗИ ПАРИ НА ДЪРЖАВАТА И НАРОДА В ДНЕСНИЯ ИМ ЕКВИВАЛЕНТ? ТОВА ЩЕ Е НАЦИОНАЛИЗАЦИЯ СПРАВЕДЛИВА И ТЯ ЩЕ БЪДЕ ПРИВЕТСТВАНА ОТ ВСИЧКИ ПАРТИИ И НАРОДА.“

НАИВНИК! Той не знае, че в тази мръсна игра са замесени хора от Политбюро, печени в изкуството да заматат следи. Замесени са министри, генерали и полковници от ДС, политически дейци и какви ли не още отговорни фактори.

Едва ли има човек у нас, който да не е чувал мълвата за аферата, източила милиардите долари. Чувал съм я и аз от най-различни уста. Но когато съм тръгвал да я разнищвам, винаги съм се натъквал на непреодолими препятствия. Получавал съм и предупредителни съвети да внимавам и да не си пъхам носа, където не ми е работа. Та от второмрежовия капитал вече е изградена една ВТОРА БЪЛГАРИЯ със своя законодателна, изпълнителна и съдебна власт, със своя единна религия – парите, която привлича в църквата си високопоставени богомолци от ПЪРВАТА БЪЛГАРИЯ.

Решението на някои членове на Политбюро за осъществяване на далаверата е взето преди 10 ноември. „Да, възможно е!“ – по-

твърждава това и Тодор Живков в мемоарите си. И пояснява, че през юли, август и началото на септември е бил тежко болен, не е могъл да става сам от леглото, едва е ходел дори с придружител. „Възможно е някои от авторите и актьорите да са се възползвали от всичко това и да са задвижили механизма на разгъналия се след „великата дата“ процес на тотално разграбване.“ Тодор Живков допуска още, че това е станало със съгласието отвън „от познатото място“, т. е. от Съветския съюз. Иначе едва ли е вероятно евентуалният инициатор да си сложи главата в торбата...

Решението не е протоколирано (има си хас!). Излишно е да се търсят документи. Професионалните крадци почти никога не оставят следи подир себе си...

И все пак скритите камери на паметта са заснели някои кадри и понякога ги вадят от филмотеката на спомените. Тогава се отваря дума за ръководители и изпълнители. Разказва се как в потайна доба се посещават жилища и се раздават пари на предварително обречени бизнесмени или се превеждат огромни суми и в чужди банки за мрежата на „нашите“ капиталисти.

Случайно попадам на група пенсионирани служители на Държавна сигурност и Централния комитет на БКП. Но не случайно се превръщам в прожекционен екран за спомените им. Групата прави редовни сборки всяка събота и неделя в едно заведение на „Младост“. Оказва се, че кримките в нея ме познават по публичните ми изяви и ме приемат дружелюбно. Разстоянието между нас за нула време се скъсява и те започват да ми задават въпроси. Бившият шеф на контраразузнаването (о.з. генерал Г. Г.) ми отправя питане под формата на загадка:

– Знайно е, че преди демокрацията имамхе над сто милиарда долара производствени фондове и десетина-двайсет милиарда борчове. (Според доклада на Световната банка брутният ни валутен дълг през 1989 г. е точно 9 210 000 000 долара – бел. авт.) Сега от производствените ни фондове не е останало почти нищо, а борчовете ни продължават да са десет-двайсет милиарда. Пита се в задачата: къде са отишли фондовете?

– Всичко е разграбено – отвърщам. – Така нареченото презпределение на собствеността не е нищо друго освен безогледно грабителство.

Генералът поклаща одобрително глава. Другите се накланят на масата с желание да слушат.

– Изглежда, в гена ни е закодирано, де що видим чуждо, да го

прибираме – продължавам. – В книгата си „Стопанската култура на прабългарите“ д-р Кинкел анализира този феномен. Проследява етимологията на тюркомонголския глагол БУЛХАР и определя значението му като размирявам, смуцавам, ограбвам.

– Не е необходимо да ходим толкова далеч в историята – казва Р. Р. (Той е все още действащ адвокат.) – Достатъчно е да видим сега какво става.

– Сега както преди, че и по-лошо! – отбелязвам. – Бях член на Висшия партийен съвет, когато Партийният дом трябваше да се предаде на държавата. Тогава станах свидетел на невиджано плякосване. Все едно че домът е византийска крепост и в нея са нахлули прабългарски орди. Всичко, което имаше някаква стойност, се прибираше – аплици, абажури, телефони, картини. Някои отвъртаха дори батериите от чешмите в клозетите! В кражбите участваха и членове на председателството. Получи се точно както в книгата на Станислав Говорухин „Великата криминална революция“ – всеки крадеше това, което пазеше!

– Това е нищо – отсъжда авторитетно о.з. полковникът от ДС Б. О. – Голямото грабителство стана непосредствено след Десети. Тогава започнаха да изтичат пари от два улея. Единият – за вътрешността, а другият – за чужбина. За вътрешността отговаряше Андрей Луканов, а за чужбина Огнян Дойнов. Парите идваха по линията на резерва, на банките и СИВ.

Б. О. Назовава имена на хора, участвали в това съзаклятие. (Казва, че с повечето от тях се познава лично.) Касиерка, която по цял ден е брояла пари и ги е подреждала в пакети. (Сега работела в някаква банка.) Куриери, които нощно време посещавали бъдещите капиталисти по домовете и им връчвали колетите (разбирай парите). Чиновници и ръководители от специалните отдели на ЦК, партийни величия, агенти на Държавна сигурност. Споменава и имена на чужденци (Роберт Максвел и Марк Рич), както и на хора от Малта. Казва, че най-много тайни по въпроса крие бившият министър на външноикономическите връзки и председател на Комисията по финансите на ЦК на БКП Христо Христов.

Забелязвам, че при споменаването на Христо Христов някои от групата тънко се усмихват. Знаят го, много добре го знаят с прякора му Илич (от презимето Илиев). Та той като търговски представител в Лондон, като зам.-министър и министър винаги е бил в много гъсти отношения с Първо главно управление на Държавна сигурност.

Групата започва да споделя точно това, което най-много ме интересува.

– Ние сме опашката на крушата – казва Б. К., о.з. полковник от РУМНО. – А крушата е КГБ и КПСС. Там най-напред се изплашиха да не бъде национализирано имуществото на партията.

– Аз имам някои документи – изхвърля се Р. Р.

– Ще мога ли да ги видя? – Изведнъж цялото ми внимание като дуло на пушка за подслушване се насочва към него.

– Заповядайте довечера вкъщи – кани ме, като ми дава адреса си...

Вечерта съм на гости у Р. Р. Той е юрист. Работил е в Комитета за държавен и народен контрол и в апарата на Централния комитет. Земляк е на Петър Младенов. Специализирал се е в регистрацията на фондации. „В началото на демокрацията фондациите бяха отлична форма за пране на пари.“ (Само в началото ли?)

Запознава ме с документите на фондацията за социалнополитически изследвания и подготовка на кадри (декември 1990 г.). Фасадно тя се създава, за да прави „фундаментални и приложни изследвания на политическите, идеологическите, социалните и културните процеси в обществото“, а задфасадно – да прибере част от парите и имуществото на БСП, за да ги запази от конфискации, тъй като предстои да излезе решение по въпроса. В инициативната група за учредяването ѝ главна роля играят Георги Божинов и доцент Захари Захариев. В докладна записка от 23 януари 1991 г. доц. Захари Захариев разнища проблемите на „имущественото осигуряване на фондацията“. От нея научаваме, че инициативна група и финансовият отдел на Висшия съвет са провели редица разговори с ръководители на фирми и стопански организации. Определени са възможностите за спонсорство, уточнени са принципите на взаимодействие и пр.

Към докладната има и приложение (70 б), в което се посочва коя фирма какво ще даде на фондацията в пари и имущество.

1. ТФ „Овча купел“

– Ректорат с аула, полиграфско-издателски център с прилежащите етажи на административната сграда в комплекса на бившата АОНСУ;

– Една лекотоварна и една тежкотоварна кола.

Освен това фирмата ще обслужва курсистите и гостите на фондацията с намалена тарифа.

2. Автотранссервиз
 - Ще обслужва автомобилния парк на фондацията.
3. Фирма „Комтекс“
 - Ще даде сто хиляди лева и ще оборудва фотолаборатория.
4. Хотел „Европа-Палас“
 - Ще даде сто хиляди лева и с намалена тарифа ще обслужва чуждестранните гости.
5. ИК „Веста“
 - Ще даде 250 000 лева.
6. Издателски комплекс „Родина“
 - Ще даде 200 000 лева и ще подпомага издателската дейност на фондацията.
7. Фирма „Слънчев ден“
 - Ще даде 100 000 лева и 50 000 долара.
8. Фирма „Универс“
 - Ще даде 200 000 лева и приоритетно ще обслужва колектива на фондацията.
9. Издателска къща „Христо Ботев“
 - Ще даде 100 000 лева.
10. Вестник „Дума“
 - Ще даде 100 000 лева.
11. Висшият партиен съвет
 - Ще даде 1 500 000 лева, два леки автомобила ВАЗ-07 и техника и оборудване по списък, който не се прилага.

Приблизително по същото време докладна до председателството на партията по въпросите за имуществото на БСП и фондацията изпраща и Георги Божинов.

На 26 февруари 1991 г. председателството решава да се „ускори учредяването на фондацията“ и да се препоръча на фирмите дарителки да станат съчредителки.

Р. Р. изразява съмнение (нека си послужим с израза на Андрей Луканов), че още преди да бъде регистрирана в съда, фондацията е започнала да прибира паричните дарения, които са потънали в нечии джобове. А материалните дарения по решение на 36-ото народно събрание са превърнати в държавна собственост.

– Това е дребно грабителство – определям. – Нещо като тараша на Партийния дом. Мен ме интересува голямото грабителство, как с държавни средства са създадени крупните ни капиталисти.

– За това грабителство нямам документи – признава Р. Р. – Но мога да ви свържа с хора, които ще ви бъдат от полза.

Той вдига телефона и ми урежда среща с бившия заместник-завеждащ финансовия отдел на ЦК на БКП А. В....

Преди да се видим с А. В., изтръсквам всички налични материали за Андрей Луканов, Огнян Дойнов, Христо Христов, Роберт Максвел и други споменати имена. Повечето от тези хора са били публични личности. И очите на медиите често са се взирани в тях.

Естествено е, че отделям повече внимание на Луканов и Дойнов. Освен писаното за тях прехвърлям и личните им дела от поверителния архив на Николай Добрев. До този момент знам от наблюденията си, че двамата просто не могат да се понасят. Но в документите до 10 ноември – формулярите за кадрите на ЦК, автобиографиите, сведенията, оценките, справките, характеристиките – няма и помен за наличието на някакъв конфликт. И аз разбирам, че това, което се вижда на повърхността, не е това, което се крие под нея.

За да се добера поне отчасти до истината за демонстрираната им непоносимост, проследявам кариерата им.

Огнян е роден през 1935 г. в село Бов, Софийско.

Андрей е роден през 1938 г. в Москва.

Бащата на Огнян е икономист – първият ректор на Висшия икономически институт в София.

Бащата на Андрей е потомствен функционер на комунистическата партия.

Огнян завършва гимназия в София и МЕИ – топлотехника.

Андрей завършва гимназия в Москва и Института за международни отношения.

По образователен ценз Огнян е чисто български продукт, а Андрей – руски.

Огнян е минал по дългия път на постепенността. Работил е като машинен инженер в Министерството на транспорта. Бил е старши инженер в отдел „Благоустройство“ при СГНС. Бил е старши инженер в управление „Внос“ на Министерството на външната търговия. Бил е директор на кантора „Внос на кораби“ в „Техноекспорт“. Бил е и директор на „Корабоимпекс“. Работил е и в „Балканкар“.

А Андрей по силата на месторождението и произхода си е прескачал етапи на развитието си. Той например през живота си

не е влизал в търговска кантора. Не е сключвал и търговски договори. Хора, които са работили с него, твърдят, че не знае какво е това „фактура ала ретур“. Но за сметка на това е шлифован като руски скъпоценен камък. И владее перфектно няколко езика.

Двамата имат почти еднакъв задграничен стаж. Огнян в търговското ни представителство в Япония, а Андрей в представителството ни на ООН в Женева. Огнян трупа международен опит по отношение на новите технологии и глобализацията на икономиката в една от най-напредналите в технологично отношение страни. Андрей пък трупа опит на дипломатическа обиграност в рамките на ООН. Единият е по-директен и по-конкретен. Другият е по-лъскав и по-повратлив.

През 70-те години двамата се изправят в една конкурентна обстановка за себеутвърждаване пред едноличния ръководител Тодор Живков.

Звездният миг на Огнян е Световното изложение „Експо“ в Осака, Япония. Там той споделя пред българската партийно-правителствена делегация, водена от Тодор Живков, идеите си за научно-техническото обновление на страната. Веднага е освободен от длъжността помощник търговски представител и е назначен за помощник на Тодор Живков. Една година след това е вече завеждащ отдел „Промисленост и транспорт“ на ЦК на БКП. През април 1976 г. става секретар на ЦК на БКП, а няколко месеца след това и член на Политбюро.

Андрей няма този звезден миг. Той упорито се стреми да влезе под кожата на генералния секретар. В стремежа си да сверява часовника си с него гони преводачите му, за да научи от първа ръка какво е говорил на срещи с чужди лидери – не за друго, а да му представи по-сетне същите мисли като свои. Но шансът все му изневерява. Живков винаги се е отнасял с известно подозрение към него. Нещо повече – дори се е съмнявал, че е агент на чуждо разузнаване.

Докато Огнян прави главоломна партийна кариера и оттам навлиза в изпълнителната власт, Андрей крета по склоновете ѝ и оттам се мъчи да скочи в партийната. Той е министър на външноикономическите връзки. Издига се до нивото на заместник-председател на Министерския съвет. Много след Огнян става кандидат-член, а след това и член на ЦК на БКП.

Съперничеството между двамата се изостря. В стремежа си кой по-добре да се докара пред Първия започват да си турят и

марки. Огнян си позволява директно да критикува Андрей на заседание на Политбюро за технологичната изостаналост в мисленето и действията му. Като руски възпитаник Андрей настоява постоянно да следваме примера на Съветския съюз в икономиката. Огнян пък гледа по-мощно на нещата. Във военната област – да! Там има паритет между двете световни сили. Но в икономиката – не! Трябва да признаем нашата изостаналост и да се учим от научно-техническия прогрес на Япония, САЩ и Западна Европа! Прокарвайки тази своя идея в политиката, Огнян съдейства бързо да се разшири и укрепи нашето научно-техническо разузнаване. В това отношение среща пълно разбиране, подкрепа и съдействие от страна на Тодор Живков.

Андрей, разбира се, не му остава дължен. Виждайки, че губи битката за влияние в България, насочва усилията си към Москва. През 1987 г. Михаил Горбачов като секретар по селското стопанство на ЦК на КПСС идва в България. Андрей Луканов очаква да стане първият му придружител. Но Тодор Живков, сякаш да подклади огъня на съперничеството, натоварва Огнян Дойнов с тази мисия. Това изостря още повече отношенията между двамата.

Огнян чистосърдечно показва на госта най-доброто от нашето селско стопанство – безкрайните лозови и овощни масиви, напоителните системи, научните ни институти. Показва му и първото стадо крави, създадено чрез имплантиране на ембриони, внесени от Америка, с многократно по-голям млеконадой от елитните наши животни. Показва му и една друга световна новост – клетъчната технология за развитие на растениевъдството. И не само му показва. Но и му доказва как чрез световните иновации, които си пробиват път в България, нашето селско стопанство ще стане високорентабилно.

Михаил Горбачов е силно впечатлен. Изненадва се как може една малка България да си позволи такъв напредък. Та видените от него технологии са още непознати за великия Съветски съюз!

И точно в такъв момент, като Яго от трагедията „Отело“, се появява Андрей Луканов.

– Новостите, другарю Горбачов, са внедрени у нас благодарение на вас. Ние реекспортираме вашите евтини суровини и...

(Тъкмо Андрей Луканов, от една страна, измисля теорията и създава практиката страната ни да богатее, като нелегално реекспортира руски стоки – нефт, газ, електроенергия – купени за

копейки, а продавани за долари, а от друга – подличко да ни „кове“ по този въпрос пред ръководството на КПСС. (Вж. „Мемоарни(те) записки“ на Константин Теллалов, изд. „Скорпио“, 1998).

Горбачов си отива разсърден от България. Неслучайно посетил на 16 октомври 1987 г., вече като генерален секретар на ЦК на КПСС, ще каже на Живков:

– Около вас има хора с прозападна ориентация. Вие трябва да го знаете! Те смятат, че трябва да взимат технологии от ФРГ, от Запада. Мислят си за „мини-ФРГ“ и „мини-Япония“. Не трябва да ги държите повече до вас!

Сега вече битката е спечелена от Андрей Луканов... За официалната съветска политика той става белият овен, а Огнян Дойнов – черната овца.

Но освен официална политиката има и неофициална страна. Официалната е за пред хората и е пълна с обещания за сияйни върхове и светли хоризонти. А неофициалната е за тесния кръг управляващи и е загърната с мрака на потайността. В живота и на двамата някак неофициално, но съвсем не случайно се вмъква английският мултимилionер Роберт Максвел и става причина настървената им ожесточеност един към друг да се превърне в режисиран спектакъл.

Името на капитан Боб – поне така е известен Максвел сред най-доверените среди на КГБ – се появява в България още по времето на Брежнев, когато издателството му „Пергамон прес“ започва да издава и някои от трудовете на Тодор Живков и Людмила Живкова. Този „първи секретар на Лондонския обком на КПСС“ – както твърди Игор Бунич в книгата си „Златото на партията“ – се приема едва ли не и като ръководител на БКП. Някои от бившите ни дипломати вероятно си спомнят как Милко Балев се е обърнал към него в посолството ни в Лондон при промоцията на една от книгите на Тодор Живков с неизменното партийно обръщение: „Скъпи другарю Максвел...“ И как другарят Максвел е приел това като нещо напълно в реда на нещата.

Спорен е въпросът кой кого е открил по-напред – дали България е открила Максвел, или Максвел е открил България. Не е спорен въпросът за взаимния интерес. България е търсила по-широк излаз към Запад, а Максвел си е поставил стратегическата задача да превърне страната ни в център на попълзновенията му към Източна и Централна Европа.

Наши търговски и дипломатически представители от онова време твърдят, че привличането на Максвел е заслуга на Христо Христов. Като търговски представител в Лондон и човек на разузнаването той е имал сгоди за срещи, които добре е оползотворил.

През 1986 г. Роберт Максвел идва в България и се среща с Тодор Живков. Тогава се запознава и с Огнян, и с Андрей и от преките си контакти си изгражда мнение кой колко струва. Вероятно Огнян със своите по-разковани схващания му е направил по-силно впечатление от премерените схващания на Андрей.

Първият българин, когото милиардерът взема на работа при себе си в Англия, е Благой Ганев. Преди да постъпи там, Благой работи в Министерството на външната търговия в отдела на Ана Дойнова, сестра на Огнян.

Служители от министерството – вече пенсионери – разпространяват наивната версия, че Благой Ганев е изиграл съществена роля за назначаването на Огнян Дойнов на щат в империята на Максвел. Той бил влязъл под кожата на магната, казал му няколко добри думи за нашия човек и работата се опекла.

Версията пренебрегва икономическите интереси на Максвел в България. Още през 1987 г. мултимилонерът прави първата си инвестиция у нас чрез „Баймакс файнес“ от пет милиона швейцарски франка. Това става след писменото съгласие на Тодор Живков върху докладната на председателя на Стопанския съвет Огнян Дойнов, председателя на Държавния комитет за изследвания и технологии Стоян Марков и министъра на търговията Христо Христов за „използване на възможностите на т. нар. втори пазари и създаване на консорциум с българско участие в развитите капиталистически страни“.

През юли 1989 г. Максвел прави втората си инвестиция у нас. За 900 000 лири магнатът купува 51 на сто от акциите на школата за мениджмънт в Бистрица.

Третата инвестиция е насочена към индустриалната микробиология и фармацевтика. Групата на Максвел осигурява седем милиона долара на Завода за антибиотици в Разград с намерение да участва по-сетне в приватизацията му.

Четвъртата инвестиция е насочена към банковото дело. Роберт Максвел става собственик на 5 на сто от капитала на Банката за земеделски кредит. Сумата наистина не е голяма. Но тук

по-интересното е, че при зачеването на банката видимите врагове Андрей Луканов и Огнян Дойнов стават видими съдружници. Първият учредява банката с постановление на Министерския съвет, а вторият осъществява кадровия ѝ подбор.

В един поверителен документ от 1990 г. се определя стратегията на Максвел в Източна Европа. В него като ключови фигури се споменават и имената на Огнян Дойнов и Андрей Луканов.

Посочва се, че „преходните икономики на източноевропейските страни ще предложат инвестиционни възможности, които са много по-ниски от истинската им стойност поради сравнителната липса на капитали в района...“ Посочва се още, че западните инвеститори ще спечелят от „ниските заплати, съществуването на обучена работна ръка, наличието на суровини и недостатъците на пазара, присъщи на създаващите се пазарни икономики“...

В документа като главно предимство за успеха на стратегическия план се изтъква „мрежата от връзки на Максвел с лидери в бизнеса, политиката, науката и културата на повечето източноевропейски държави“.

Роберт Максвел винаги е бил „добре дошъл“ в България. И преди 10 ноември (той се появява като един от учредителите на Международната фондация „Людмила Живкова“), и след 10 ноември управляващите винаги са го посрещали с отворени обятия.

Тайнствената сила на парите здраво е обвързвала госта с домакините. Никак не е случаен фактът – отбелязан във в. „Файнешъл таймс“, че на тържеството в Оксфорд по случай 67-ия му рожден ден Максвел е получил като подарък фланелка с надпис „ЦАР НА БЪЛГАРИЯ“...

Впрочем „ЦАР НА БЪЛГАРИЯ“ е заглавието на статията, публикувана на две страници в лондонския в. „Гардиън“. В нея се изнасят някои секретни отношения между Максвел и българските власти преди 10 ноември 1989 г. Статията се базира на книгата „Чуждо тяло“ на Ръсел Дейвис, посветена на живота на мултимилionера.

Трудно е да бъдат проследени старите връзки на Максвел с Тодор Живков – съобщава вестникът. – Но през 80-те години те станаха съвсем явни. Според „Гардиан“ Максвел е поддържал тесни контакти с Тодор Живков, Андрей Луканов и Огнян Дой-

нов и е помагал за изграждането на смесени български предприятия с наши капитали на Запад. Контролът върху тези предприятия е бил предаден на българските тайни служби. Това се разкривало от документ, издаден само в три екземпляра с гриф „Строго секретно“. Приходите в долари са внасяни по банкови сметки. Трима души активно са участвали в мероприятиято – Огнян Дойнов, Стоян Марков и Христо Христов. Те са създали перфектен канал за износ на валута.

Почти всички наблюдатели смятат, че Максвел е тоталитарист и в червата. Предпочита да си има работа с един човек с много власт, отколкото с много хора, но с малко власт. Дни преди да бъде убит (има версия, че израелска медицинска експертиза доказва убийството му), в списание „Новое время“ се хвали: „Сега вече мога да си призная, че бях вторият чуждестранен таен съветник на Горбачов.“ Американският вестник „Нюз енд уърд рипорт“ сякаш потвърждава това. Твърди, че Максвел се е срещал много пъти с Горбачов, срещал се е и с началника на КГБ Крючков. Впрочем Владимир Крючков в мемоарите си „Лично дело № 0016“ описва трите си срещи с магната. Впечатленията му са, че Максвел е голям патриот на Израел и че „чудесно познава правилата на играта без правила“. Ние не знаем дали не е бил „случайно“ таен съветник и на Тодор Живков. Но знаем, че силната фигура след 10 ноември у нас, която привлича изцяло вниманието му, е Андрей Луканов. Известен е фактът, че в личното му тефтерче от многото българи, с които е имал вземане-даване, стои само името на Луканов. Изследователи смятат, че връзката им е бетонирана и по еврейска линия. Никак не е случайно обстоятелството, че видните представители на еврейското лоби у нас от висшите ешелони на властта Андрей Луканов и Георги Пирински присъстват на погребението на Максвел в Израел. И сега, ако човек си направи труда да посети гроба на Максвел на Хълма на маслините в Ерусалим, от дясната му страна ще види плоча, на която на латински са изписани имената на важните особи от света, отдали му последна почит. Там ще срещне и имената на Андрей Луканов и Георги Пирински...

След 10 ноември Максвел идва в България. Тук е посрещнат като месия. Около него танцуват ламбада и хора от БСП, и хора от СДС. Настаняват го в резиденция „Бистрица“. Гид му става Христо Христов. Той организира срещите му с различни пред-

ставители на обществеността. Вестниците отразяват посещението на Максуел като официална визита на истински цар. В очите на народа се рисува илюзията, че е невероятно щедър. Спонсорира футболния отбор на „Славия“ и името му цъфва върху фланелките на играчите. Подарява на правителството хиляди тона вестникарска хартия с ясно изразената воля да обслужва предизборната кампания и на БСП, и на СДС. Нищо, че английските му биографи смятат, че дарението е прикритие на възстановените му канали за пране на пари.

(Андрей Луканов предоставя на в. „Дума“ да разпредели подарената хартия. Участвам на заседанието на редколегията, когато се извършва това разпределение: „Толкова за „Дума“, толкова за „Демокрация“, толкова за „Свободен народ“ („Свободен народ“ демонстративно се отказва от своята квота), толкова за някои току-що появили се частни издания.“ Остават тонове неразпределена хартия. По-сетне научавам, че е изнесена и продадена в Австрия...)

Един прелюбопитен случай. На 11, 12 и 13 декември 1989 г. има пленум на ЦК на БКП. В доклада на Петър Младенов са изброени имената на главните виновници за тежкото икономическо състояние на страната (Тодор Живков, Гриша Филипов, ОГНЯН ДОЙНОВ, Стоян Овчаров и Петко Данчев). Кореспондентката на в. „Файнешъл таймс“ във Виена Джуди ДЕМПСИ, командирована специално в София, изпраща с дописката си за пленума и списъка на изброените грешници. Но в него, незнаяно защо, е отпаднал Огнян Дойнов и неизвестно как е заменен с... Васил Коларов, въпреки че в нашия печат и в бюлетините на БТА – вътрешен и външен – събитията са отразени точно и такава замяна не е направена.

Едва по-сетне нещата като че ли се проясняват. В кабинета си в Народното събрание Андрей Луканов събира депутати икономисти и като пълководец им дава категорични указания (разбирай заповеди) кой какво да прави. Накрая се обръща към Георги Пирински:

– А ти, Георги, се срещни с НАШАТА ДЖУДИ и ѝ помогни да напише материала си за „Файнешъл таймс“...

Това „НАШАТА ДЖУДИ“ стъписва някои от присъстващите: то дава да се разбере как евентуално в предишната кореспонденция на Демпси е сменено името на Дойнов с името на Коларов. Васил Коларов вятър го вее, на 20 декември въпреки

протестите на колектива е освободен от длъжността председател на БНБ и на мястото му е назначен „човекът на Луканов“ Иван Драгневски. Явно е, че се жертва един, за да се спаси друг. В случая Огнян Дойнов с широките си връзки е необходим за тъмните афери и името му в чужбина (особено в един толкова авторитетен и меродавен вестник като „Файнешъл таймс“) трябва да се запази чисто...

И още нещо. При показния сблъсък между Луканов и Дойнов върху тепиха на съперничеството Максвел умело се намесва като лицензиран международен съдия и успокоява страстите. Той приютява за известно време Огнян Дойнов при себе си в Лондон, като му осигурява баснословни средства не само за живот, но и за бизнес. От Лондон Дойнов се премества във Виена и обемва в мрежата си повечето от нашите предприятия в чужбина...

Събирам всичко, съхранено в архивите и за Стоян Марков, и за Христо Христов.

Стоян Марков (по прякор Стенмарк) е заминал за Украйна и е забравил да се върне. Оттам следите му се появяват ту в Австрия, ту в Швейцария, ту в Италия. Прокуратурата го търси, мъчи се да научи постоянния му адрес чрез Интерпол, но напразно. Човекът сякаш е потънал в земята. Според адвокатата му Стоян Марков работел за някаква реномирана швейцарска фирма и не изпитвал особена носталгия към родината си.

Най-много податки има за Христо Христов. Той е завършил външна търговия във Висшия икономически институт – София (1955 г.). Работил е в „Разноизнос“ като икономист и директор на кантора. Пет години е заместник търговски представител на НРБ във Великобритания. Сетне работи в Министерството на външната търговия като началник управление „Търговски договори с развити капиталистически страни“. Сетне става заместник-министър, първи заместник-министър и министър в правителствата на Станко Тодоров, Гриша Филипов и Георги Атанасов. Известно време е работил с Андрей Луканов като пръв негов заместник в Министерството на външноикономическите връзки. В едно интервю споделя, че „по държавна и партийна линия с Луканов сме се развивали поотделно и независимо. Друг е въпросът, че бяхме добри приятели, и то за дълго – още от 1972 г. След 10 ноември не съм имал с него делови или политически контакти, но останахме добри приятели.“

Точно тук Христо Христов като че ли спестява голяма част от истината. Вярно е, че Андрей Луканов не го предлага нито за член на висшето ръководство на партията, нито за министър в първото и второто си правителство. Но го прави председател на Комисията по финансите на ЦК на БКП, а след прекръстването – и на Висшия съвет на БСП.

Христо Христов официално има пръст само в едно стопанско дружество, което се ръководи от него и от Стефан Полендаков, началник на отдел във Второ главно управление на Държавна сигурност. Компания в това дружество им правят и бившият председател на БНБ Иван Милков Драгневски и Петър Атанасов Манджуков.

Уж няма „делови и политически контакти с Андрей Луканов“, а при Луканов поне три пъти седмично спира „Пежото“ си на паркинга на хотел „Москва“ и изкачва със специално отцепения асансьор XI и XII етаж, където са офисите му. Понякога се отбива и в апартамент № 22 на VI етаж, където е офисът на Любен Гоцев. А Гоцев великолепно комбинира в себе си разузнавача с политика и бизнесмена и е много удобен за схемите на Луканов...

Така подкован с налчетата на разхвърляния пъзел „създаване на партиен икономически елит“, отивам на уговорената среща с бившия заместник-завеждащ финансовия отдел на ЦК на БКП А. В.

Адвокатът Р. Р. ни представя един на друг.

– Не ти казах защо искам да те срещна с журналиста Тамбуев, за да не се изплашиш – обръща се той към А. В. – Тамбуев се интересува от историята с изнесените и раздадените пари. Ти можеш да му бъдеш полезен.

Забелязвам как лицето на А. В. някак смутно се затваря:

– Ама аз не знам нищо...

– Знаеш, знаеш – поклаща убедено глава Р. Р. – Достатъчно е да му каже това, което си споделял с мен.

– Ако г-н В. се страхува, да отложим разговора за друг път – подхвърлям.

– Кой, аз ли? – изпъва се В. – Аз ли да се страхувам? Не сте познал! Лошото е, че нямам пряко участие. Впрочем това е доброто! Мога да ви разкажа за неща, които съм чул, но не и за неща, които съм видял. След като опипаха почвата с мен и видяха, че не ставам, набързо ме пенсионираха. Така че...

– Кой опипваше почвата?

– Христо Христов–Илича! Той беше главният изпълнител... Веднъж дойде при мен и започна да ми разправя за някакъв богат комунист в Германия. Попитах го шеговито да не иде реч за Енгелс или за някакъв наследник на Енгелс. А той сериозно ми отговори: не, не е Енгелс. Та този човек бил голям приятел на България и можел да приеме на отговорно пазене милиони-милиони наши долари. Щял да ги съхранява на сигурно място и щом ни потрѣбват... Попитах Илича как ще оформим прехвърлянето на парите, с какви разходни ордери ще ги изпишем? Въпросният германец (нека го наречем Енгелс) какви документи ще остави? Въобще как счетоводно ще се уреди този въпрос? А той ме погледна като изкопаемо: „Какви документи? Парите ще се дадат без документи.“ „Ами ако Енгелс вземе, че умре, как ще докажем, че сме му дали пари? По какъв начин ще ги търсим? Имаме ли някаква гаранция?“ „Във всяка работа има риск – отбеляза Христо Христов. – Ако се случи нещо фатално с Енгелс, рискът си е за наша сметка.“ „Не, не мога да участвам в такава несигурна работа!“ „Акцията е благословена от най-високо място“ – помъчи се да ме проагитира Христо Христов. „Не, не!“ – дръпнах се. Илича ме погледна със заплашителна строгост: „Тогавя все едно не сме говорили нищо, ясно ли ти е!“ В гласа му затрептя нещо по войнишки твърдо. Не знам дали знаете, но Христо Христов беше свързан с нашето разузнаване. Минаваше за дясна ръка на шефа на Първо главно управление. По линията на администрацията и Държавна сигурност ръководеше кадрите на нашите задгранични представителства...

А. В. изведнъж заключва устата си. Моля го да сподели още някои подробности, но той отказва. „Ако беше жив Андрей Луканов, щях да ви посъветвам да започнете проучването си от него. Но тъй като е покойник, лека му пръст, започнете от Христо Христов.“

От първите ми срещи все повече се убеждавам, че съм се нагърбил с някакъв неимоверно тежък товар. Понякога си мисля дори, че едва ли ще мога да го повдигна. Темата за разграбените пари стряска хората и повечето от тях предпочитат да не обелват зъб или да говорят с недомлъвки. А има и такива, които деликатно отклоняват желанието ми да ги посетя с учтивата английска форма на отказ, че те ще ме потърсят.

Навестявам и някои от първите, бръкнали в проблема. Радко Трифонов ми казва името на бившия кандидат-член на Политбюро, който го е запознал със странното решение. (Научавам впрочем, че и друг високопоставен ръководител (бивш кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП) в писмо до Жан Виденов е повдигнал въпроса за уродливостта на прехода и за криминално раздадените пари. Жан Виденов е реагирал тутаки, като е засегнал войнството на олигархията начело с Андрей Луканов. Не случайно т. нар. партиен икономически елит започва да бойкотира всяка негова крачка. Бойкотът се предава и на политическия елит. И изведнъж Жан Виденов се превръща в зловещ демон (главно от своите). Човекът, който не е откраднал нито един лев от държавата, който и сега живее скромно със семейството си в панелния апартамент на баща си и носи върху гърба си цялата тежест на всеобщата народна мизерия, цинично е прострелян с куршумите на всички видове вини. Насила е превърнат в изкупителна жертва – една традиция още от времето на култа, за да прикрие зулумите на обвинителите, които тънат в разкоша на ограбеното и ехидно се усмихват чак до уши на пировата си победа. Но това е съвсем друга тема!) Красимир Райдовски направо (и писмено) ми посочва имена на хора, които са взели огромни суми за начало на бизнеса си. Чавдар Добрев пък ме напътва към бивш член на председателството на Висшия партиен съвет, който разполагал и с документи (!!).

Журналистката Алексения Димитрова ми се обажда с преливащ от тържестуване глас. Най-сетне... Най-сетне след близо тригодишни търсения е открила ревизията на Българската външноотърговска банка. Как и къде? – запазва в тайна. „Няма да посочвам източниците си.“ Но може да ми каже, че има много данни за неправомерен износ на валута. В акта е отбелязано черно на бяло, че на 161 човека са броени един милиард долара. В приложението имало и списък на лицата, получили тези пари. Но той мистериозно е изчезнал, въпреки че всички материали от ревизията са били заключени в желязна каса. Явно е, че някои заинтересовани са успели да го свият!...

За списък с имена на хора, които са получили незаконно партийни капитали, говори на една пресконференция и известният адвокат Петър Корнажев. Той е председател на комисията на Великото народно събрание, която проучва причините за политическата и икономическата криза в България. „Предадох

списъка лично на Иван Костов. И от този момент нататък следите му се изгубиха“ – казва Корнажев.

Запознавам се с един генерал от шпионажа на ГРУ при ГЩ на СА. Той е инженер, доктор по физика на Лионската политехника във Франция. Под псевдонима Петър Христов издава двайсетина книги със сюжети от нашата действителност, някои от които са преведени на френски и английски. Името му по паспорт е Христо Вълчев, а иначе много пъти се е потопявал в купела на секретните имена, свързани с изпълнението на конкретни задачи на Запад. Той твърди, че е участвал в няколко разработки за износ на наши капитали. Христов е един от организаторите на срещата на Иван Татарчев с Огнян Дойнов във Виена. Успял е да установи със сигурност, че с вътрешното разпределение на парите се е занимавал пряко Андрей Луканов, а с външното – Огнян Дойнов. (Тук неволно си спомням откровението за двата улея на полковника от ДС Б. О.) Единият е държал в ръцете си банките, а другият – фирмите ни в чужбина. Луканов е бил сътрудник на съветското РУМНО, а Дойнов – на КГБ. Двата добре са се разбирали, дори семейно са ходили на почивки по чужбина. Ако е имало някакви недоразумения между тях, то това са били недоразумения между двете разузнавателни централи. Обичайна практика е понякога военното и гражданското разузнаване да си подлагат крак...

От многобройните ми нови срещи проблемът, който ме вълнува, постепенно започва да се избистря. Акцията с куфарчетата изплува като фотографски образ в легенче с проявител. Става ясно, че е осъществена от тандема „БКП–ДС“ и е преминала на три нива:

МЕСТНО – в София и в окръжните градове. Правило: „На много хора по малко.“

ЦЕНТРАЛНО – в София. Правило: „На малко хора по много“.

ВИСШЕ – по чужбина. Правило: „На съвсем малко хора съвсем много.“ Тук сумите не са давани на ръка, а са внасяни по сметки в чужди банки.

Ранговете, изглежда, не са играли никаква роля. По-важни критерии са били приятелството и личната преданост. Знае се, че някои хора от Политбюро и Секретариата не са получили нищо (Йордан Йотов, Димитър Станишев, Георги Йорданов, Дража Вълчева, Стоян Михайлов и др.). Но най-приближените

са обезпечавали не само себе си, но и децата, и внуците, че и правнуците си. Една от съпругите на член на Политбюро и активен участник в свалянето на Тодор Живков е питала някои от жените на високопоставените особи: „А вие колко получихте?“

Споменатият вече Ваньо Митов Ламбовски от фирмата „МИТ-87“ подхваща бизнеса си с пшеница благодарение не само на връзките си с Филип Димитров като съученици в английската гимназия, но и на големите пари, които е получил. След удара му с износа на 100 хиляди тона пшеница той си купува голяма къща в Кипър и сега се кефи на острова на Афродита.

Крупна сума получава и Сергей Превалски, зет на бивш кандидат-член на Политбюро на ЦК на БКП. Към края на 80-те години като шеф на фирма „Диамекс“ към него проявява интерес бившето Главно следствено управление. Тъй като баща му (вече покойник) по това време е бил в Първо главно управление на ДС, генерал Кръстев се намесва и следствието е прекратено. В средите на бизнеса Превалски е известен като „диамантения бос“. Виден масон. Последните масонски сбирки в София са организирани от него. Минава за приятел на Андрей Луканов, Николай Добрев и Румен Петков. Николай Добрев го предлага за министър на търговията в кабинета на Жан Виденов. След като Виденов отказва, Превалски става един от неговите най-върли противници.

През 1996 г. Андрей Луканов създава в Плевен фондация „Кайлъка“. След убийството му тя се поема от кмета Румен Петков. В управителния ѝ съвет участва и Сергей Превалски. Фондацията открива Център за международни връзки. По това време Превалски отново попада под око на специалните служби във връзка с далавера със скрап във Великотърновския регион. Този път с намесата на Николай Добрев като шеф на Комисията по национална сигурност на Народното събрание тогавашният шеф на НСБОБ Димитър Вангелов прекратява разработката срещу него. Както повечето наши нарочени милионери, и Превалски има къща в чужбина – в Белгия, където живее съпругата му. Известно време Асоциацията на разузнавачите от запада (АРЗ) намира подслон в офиса на Превалски на бул. „Александър Стамболийски“ в София.

Пари получават и помощниците на Андрей Луканов Александър Мирчев, Петър Събев и Николай Добрев.

Александър Мирчев идва в ЦК на БКП от ЦК на Комсомола. Там е завеждал международния отдел. Известно време е бил и

секретар на Централния комитет. Става помощник на Андрей Луканов по международните въпроси. Заминава на специализация в САЩ и не се връща. В Америка открива серия от фирми. Хора от бившия отдел „Външна политика и международни връзки“ на ЦК на БКП допускат, че той е една от ключовите фигури за измъкване на пари от България. Според тях част от тези средства се е върнала у нас за създаване на фирми за социални, политически и икономически изследвания.

Петър Събев е от Стара Загора. Като помощник отговаря за икономическата политика. Във второто правителство на Андрей Луканов е главен секретар. Известно време е директор на „Булгаргаз“, но Филип Димитров го уволнява. Любен Беров пък го възстановява. Сега има собствена фирма.

Николай Добрев е от Пиринския край. Идва в ЦК на БКП от Комсомола. Като помощник работи по партийното строителство, т. нар. организационни въпроси. Това му дава възможност да събере в архива си почти всички кадрови дела на бившите членове, кандидат-членове на Политбюро и секретари на ЦК на БКП. (Не е пропуснал да се сдобие и с делото на своя кумир Андрей Луканов.)

Драстичен е случаят с Бисер Димитров. Той е зет на бившия главен прокурор Иван Вачков. Занимава се с дейности, свързани с развитието на нашата електроника. Бивш шеф на „Периферна техника“ в Пловдив. В града живее с привилегиите на някогашните губернатори. При него повечето от местните лидери застават в позата „Служим“. Но не щеш ли, за злоупотреби с крупни суми неочаквано е тикнат в затвора. Освободен е с личната протекция на Огнян Дойнов. Изчезва на Запад като човек едва ли не преследван от комунистическата власт. Появява се в Силиконовата долина на САЩ като притежател на милиони долари и собственик на откраднат технологически продукт от ДЗУ – Стара Загора. Там учредява няколко фирми. Едни от добрите наши специалисти в областта на електрониката (Огнян Бозарев, Рафаел Саркисян и др.) му стават съдружници или наемни работници...

Пари са давани и от банките, особено от „банката на населението“ – ДСК. Има свидетели, които могат да потвърдят как Андрей Луканов е нареждал по телефона на Георги Карамфилов: „Дай пет милиона на този... Дай десет милиона на онзи...“ Ако се направи проверка на големите заеми, отпуснати от ДСК

през 1989, 1990 и 1991 г., ще се установи, че близо 99 на сто са давани под натиск. Първо са броени парите, а сетне са се оформили документите.

Така е ставало и с отрасловите банки, особено с банка „Електроника“.

Една бизнесменка със свръхлуксозен офис, която подозирам, че е взела пари с куфарче, ми казва:

– Разбирам вашия интерес. Но защо не се заемете с приватизационните сделки, та да видите там какъв батак е?! Синонимът на нашата масова, касова и каквато щеш там приватизация не е нищо друго освен кръгла кражба. Раздаването на пари за бизнес е все едно да разрежеш някой и друг капиляр от ръката на държавата, а бандитската приватизация е все едно да разрежеш сънната артерия. С приватизацията, осъществявана от правителството на Иван Костов и алчното му обкръжение, страната ни стремително се сгромолясва...

Думите ѝ не са деликатен намек, а свирепа покана и аз ѝ обещавам, че ще се захвана и с този въпрос...

XXI

Първата приватизационна сделка е сключена през юли 1992 г.

Току-що е приет Законът за преобразуване и приватизация на държавни и общински предприятия. Той се мъчи да наложи порядък. Но в съдържанието му се потулват няколко бомби със закъснител. За двете процедури – търг и конкурс – правилата са ясни, а за третата – преговори с потенциален купувач – не! И точно тук се отварят вратите за най-голямото грабителство. Всички правителства, вместо да ги захлопнат, се възползват от това.

В закона не са защитени сериозно интересите на държавата. Няма санкции за онези купувачи, които подписват договори, а не ги изпълняват. Купувачите най-често нарушават сроковете на плащанията. Отлагат ги с години, като източват предприятията, а след това искат да им се намали цената, което и става!

Никъде в закона не е посочено какви трябва да бъдат фирмите купувачи. При преговорите никой не се интересува от мястото им в стопанското пространство. Затова в приватизацията ни навлизат твърде много офшорни компании.